

Automobielweek in Walcheren

Juni 1910

Wat nu voor ons heel gewoon is, bracht aan het begin van deze eeuw de gehele bevolking van Walcheren op de been: de komst van een paar automobielen.

In het jaar 1910 had de sportcommissie van de Nederlandsche Automobiel Club een propagandatocht naar Walcheren georganiseerd, die in de laatste week van juni gehouden zou worden. Reeds op 24 mei werd aan deze gebeurtenis in de *Middelburgsche Courant* aandacht besteed. De zaterdag daarvoor hadden enkele leden van de club een inspectiereis naar Zeeland gemaakt om te beoordelen of dit gebied wel toegankelijk genoeg zou zijn voor de nieuwe vervoermiddelen. Hiertoe waren drie zware wagens vanuit Bergen op Zoom naar Middelburg gereden, die het gehele parcours moesten afleggen. Men verwachtte namelijk problemen op de verbinding tussen Noord-Brabant en Zeeland, de Scheldedam geheten, omdat daar alleen een spoorlijn overheen liep en geen rijweg. Van de spoorwegen had men toestemming gekregen om voor deze gelegenheid gebruik te maken van deze dam. Voorts zaten er in dit traject nog verschillende paden met scherpe bochten en het was zeer de vraag of de auto's hiervan gebruik konden maken.

Over deze inspectietocht meldde de krant van 24 mei: 'Die rit is uitstekend geslaagd; zowel de Scheldedam als verdere moeilijke punten werden zonder eenig bezwaar gepasseerd; geen enkel incident deed zich voor en zelfs zonder verplicht te wezen slechts eenmaal te stoppen is de tocht afgemaakt.' De automobilisten werden door de bevolking van de dorpen waar zij doorheen kwamen, zeer vriendelijk ontvan-

gen. 's Zondags werd zonder enig incident de tocht over Walcheren gemaakt. De smalle wegen en vele bochten bleken geen moeilijkheden op te leveren. 'Het is dus nu zeker dat de voorgenomen tocht, voor Zeeland en Walcheren uit meer dan een oogpunt van groot, ook financieel belang, doorgaat.'

Vervolgens werd het volledige programma in de krant afgedrukt met – omdat men hier nog niet vertrouwd was met het fenomeen auto – de volgende waarschuwing: 'Bij de auto-tochten te berijden straten en wegen zullen tijdig bekend gemaakt worden. Ofschoon er geen twijfel bestaat dat ieder zal medewerken om de automobilisten een paar aangename dagen te doen doorbrengen in Zeeland's tuin en om onverhoopte ongelukken zoo veel mogelijk te helpen voorkomen, meenen wij toch goed te doen op een paar zaken te wijzen, ook in het belang van hen die het aangaat. Zoo zullen bestuurders van voertuigen steeds rechts dienen te houden, tijdig moeten uitwijken en niet eerst als de auto tot op honderd meter genaderd is. Verder moeten bestuurders van rijtuigen bij het tegenkomen of passeeren van de automobielen den bok niet verlaten, maar erop blijven en hun paard of paarden flink in de hand houden. Schoolkinderen dienen gewaarschuwd te worden dat zij bij de komst der auto's voorzichtheid betrachten, tijdig ter zijde van den weg gaan staan en dezen niet op het laatste oogenblik oversteken.'

Tot slot werd er op de inwoners van Middelburg en de deelnemende dorpen een beroep gedaan om logeerkamers ter beschikking te stellen, omdat de hotels in

de stad niet over voldoende bedden beschikten om alle deelnemers te kunnen onderbrengen.

De 28ste juni 1910 was het dan zover dat de automobilisten de tocht naar Walcheren zouden ondernemen.

De deelnemers hadden zich die morgen in Woensdrecht verzameld. De enige Zeeuwse deelnemster, mevrouw Sandberg uit Middelburg, kreeg voor het vertrek uit handen van de voorzitter van de Middelburgse V.V.V. een boeket bloemen aangeboden. Onder de vrolijke klanken van het muziekkorps 'De Scheldezoom' vertrokken, precies op de afgesproken tijd, de 29 auto's die aan de tocht zouden deelnemen.

Het passeren van de Scheldedam leverde geen moeilijkheden op. Aan de grens met de provincie Zeeland was een erepoort opgericht met een 'Welkom in Zeeland'.

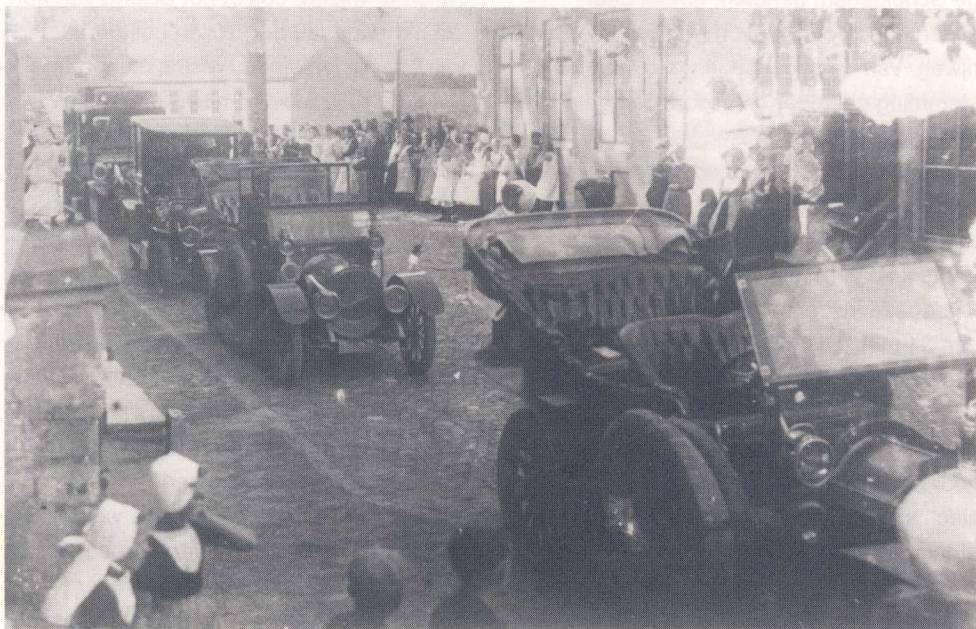
Nieuwsgierige Walchenaren bekijken de optocht van de automobielen

Hier werd door de stoet even gepauzeerd.

Een paar boerinetjes boden de dames bloemtuitjes aan, terwijl alle deelnemers aan de tocht een glas schuimende champagne werd aangeboden. Jazeker, u leest het goed: wordt thans het rijden onder invloed van alcohol beperkt, in die dagen dacht men daar kennelijk anders over.

Nadat de dam was gepasseerd, waardoor de volgorde wel enigszins was verbroken, werd nabij Rilland de keten weer hersteld en de tocht door Zeeland aangevangen.

De *Middelburgsche Courant*, die op 29 juni met een buitengewone editie uitkwam, geheel gewijd aan de tocht, schreef onder meer: 'In elke gemeente, die wij doorkwamen, was de bevolking voor hare wooningen verzameld, was de schooljeugd óf opgesteld óf in de school bijeen en waren allen allervriendelijkst voor de vreemdelingen, die zij met hoera-geroep en handgevuif begroetten. De wegen waren over het algemeen uitstekend en de auto's hielden

De Wete 25e jaargang nummer 3 (juli 1996)

zich allen opperbest. Het weder bleef op den terugrit puik, het woei wel wat, te meer merkbaar door de snelle vaart, maar het bleef droog en nu en dan liet het zonnetje zich zelfs zien. 't Is een mooie tocht geweest.'

Bij zessen kwamen de automobielen in Middelburg aan, waar de stoet veel bekijks kreeg. Omdat in het stadhuis de officiële ontvangst zou plaatsvinden, reden de deelnemers naar de Helm (achter het stadhuis) waar de auto's geparkeerd werden.

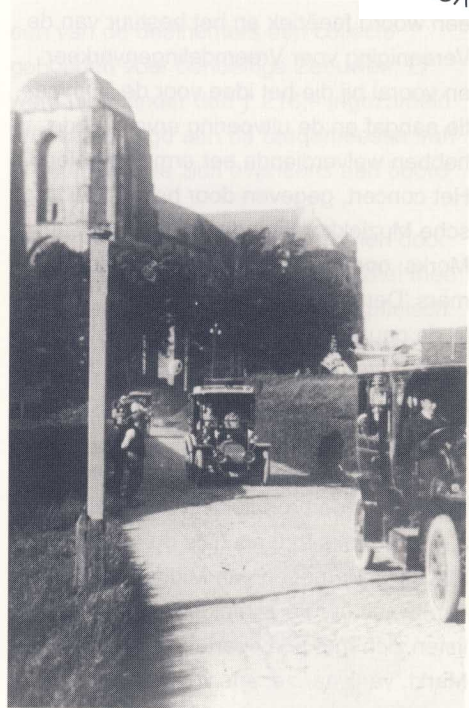
Burgemeester Van den Brandeler zei in zijn toespraak dat het hem hoogst aangenaam was de dames en heren, leden van de Nederlandsche Automobielclub, welkom te heten in Zeelands hoofdstad. Hij uitte de wens dat de tocht in Walcheren door mooi weer begunstigd zou worden. Ook hoopte hij dat er op Walcheren matige snelheid zou worden betracht en er geen ongelukken zouden gebeuren, 'want verschillende wegen lenen zich niet bijzonder voor het berijden met auto's.'

Tevens pleitte de burgemeester ervoor dat er spoedig een autoverbinding tussen Zeeland en Brabant zou komen.

In zijn dankwoord zei de voorzitter van de Nederlandsche Automobielclub, jhr. mr. R. Sandberg tot Essenburg, dat hij hoopte dat er geen ongelukken zouden gebeuren. Hij vreesde daar echter niet voor, want hij stond voor zijn automobilisten in: 'Het zijn oude grenadiers, zij zullen niet rennen, maar rijden.'

En wat denkt u dat de automobilisten op het stadhuis aangeboden kregen? Jawel, weer een glas champagne!

Hierna werden de auto's gestald in de garage van de heer P.J. Wijtenberg in de Lange Delft. Deze had daarvoor de toe-

De automobielen verlaten Veere

gang laten uitbreken, zodat de auto's direct van de straat door een brede gang het zeer ruime geasfalteerde terrein konden bereiken. Langs weerszijden van dit terrein konden de voertuigen in overdekte loodsen geparkeerd worden.

De avond van die eerste dag werd ter ere van de automobilisten door de Walcherse V.V.V. een concert in de sfeervol verlichte Schuttershoftuin georganiseerd. 'Vele honderden gekleurde giorno's (...) waren in sierlijke bogen tusschen het groen aangebracht en maakten, door haar zacht getemperd licht, een phantastischen indruk. Deze werd nog verhoogd doordat de witte ballons met lichtgroene, doorschijnende verf beschilderd waren, waardoor de kleur van gaslicht uitstekend harmoniseerde met die der omgeving. Het was in

een woord feeëriek en het bestuur van de Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer en vooral hij die het idee voor de illuminatie aangaf en de uitvoering ervan leidde hebben welverdiende eer ermee ingelegd.' Het concert, gegeven door het Middelburgsche Muziekkorps onder leiding van Jan Morks, opende zeer toepasselijk met de mars 'Der Kilometerfresser'.

In de pauze verzamelden de gasten zich in de Schutterskamer, waar – u raadt het zeker al – het derde glas champagne van die dag gedronken werd.

De volgende morgen kregen de automobilisten eerst een rondleiding door de stad. J.A. Frederiks trad als gids op en liet hen alle bijzonderheden van Middelburg zien. Om twaalf uur verzamelden de automobilisten zich met hun voertuigen op de Markt, vanwaar ze, iets vroeger dan gepland, vertrokken voor hun grote rondrit over het eiland.

'In geregelde orde vingen de auto's over de Vlasmarkt den tocht aan. Een enkele, die te laat kwam, werd door den Commissaris van Politie een agent als wegwijzer medegegeven.

De rit, door mooi weer begunstigd, ging over Serooskerke, Biggekerke en Zoutelande naar Westkapelle; toen eerst over den zeedijk en verder langs den weg aan den voet der duinen naar Domburg, waar men tegen kwart na een aankwam aan het Badhotel.

Overall onderweg had de stoet de inwoners naar buiten gelokt, natuurlijk niet tot geringe voldoening der vreemde bezoekers, die nu het landschap gestoffeerd zagen met de kleurige costumes.

Allen uitten trouwens bij aankomst hun volwaanheid over het verrassend mooie landschap, waardoor de rit hen gevoerd had.

Nadat in het grasveld voor het Badhotel de auto's waren opgesteld, begon te kwart over twee het déjeuner.'

Na een wandelingetje over het strand vertrokken de deelnemers om vier uur weer richting Veere. De route ging langs de Noordweg over Oostkapelle naar Serooskerke, toen over Vrouwenpolder en langs de dijk naar Veere. 'En overal langs den weg en in de dorpen dezelfde tooneelen van de nieuwsgierige boeren en boerinnen en hun kroost. En wat daarbij de automobilisten bovenal trof, dat waren de vriendelijke, vroolijke gezichten waarmede ze overal begroet werden. We hoorden een van hen verklaren dat hij in zijn automobiel-ervaring zoo iets sedert jaren niet meer gezien had. En een wereldwijze confrater merkte pessimistisch op: "Wacht maar! Ze kennen ons nog niet! Eén zoo'n dagje is heel mooi, maar als ze ons vaak zien...!"

Laten we er bijvoegen dat de Walchenaren de auto's niet in volle vaart hebben zien rijden en dat men op de meeste wegen op Walcheren dat wel nooit zal zien, want pas heeft men een eindje rechtuit gereden of er komt wel weer een bocht. Eigenlijk bestaan heele stukken van de weg van Westkapelle en van Serooskerke naar Vrouwenpolder uit een aaneenschakeling van bochten en daaronder zijn er die een rechte hoek vormen.'

Dankzij het 'uitstekende remsysteem van deze moderne automobielen' leverden de bochten geen bezwaar op; alleen lag de snelheid waarmee gereden werd aanzienlijk lager dan de leden van de Automobielclub gewend waren.

In Veere stopten de auto's op de Markt en bezochten de automobilisten de Oudheidskamer in het stadhuis. Hierna werd er thee

gedronken en bekeken de gasten de rest van Veere op eigen gelegenheid. Tegen half zes vertrokken ze weer richting Middelburg. Daar werd de groep in de sociëteit Sint Joris door het bestuur van de Automobiëclub een diner aangeboden. Na dit diner werd in dezelfde sociëteit door het stafmuziekkorps van het derde regiment infanterie een avondconcert gegeven, terwijl in de grote zaal gelegenheid tot dansen was. Donderdagmiddag stond een uitstapje naar Vlissingen op het programma, door

een van de deelnemers een collecte gehouden voor behoeftige Zeeuwen. Er werd niet minder dan f 216,- ingezameld en overhandigd aan de burgemeester van Middelburg, die zich eveneens aan boord bevond.

Bij terugkeer in Vlissingen werd hen door het gemeentebestuur in het Badhotel thee aangeboden. Wethouder C.A. Kalbfleisch hield daarna een korte toespraak, waarin hij onder meer wees op de prachtige ligging van de stad.

In de loop van de dag was het weer ver-

een foutje ditmaal niet per auto, maar per trein. Met de nieuwe mailboot van de Stoomvaart Maatschappij Zeeland, de 'Oranje Nassau', werd een tochtje op de Schelde gemaakt.

De oorspronkelijke bedoeling was om naar Oostende te stomen, maar met het oog op het onstuimige water kwam men daarvan terug en werd ter hoogte van de Paal gekeerd. Tijdens de boottocht werd door

Doorkomst van de auto's in de Zuidstraat te Westkapelle (collectie P.J. Minderhoud)

zuurd en toen de automobilisten per trein de terugweg naar Middelburg aanvaardden was het inmiddels gaan regenen, wat de hele verdere dag zou aanhouden.

Het concert, dat 's avonds door het stafmuziekkorps van het zesde regiment infanterie in de Buitentuin op het Noordbolwerk

gegeven werd, trok dan ook niet veel belangstelling. Zeer toepasselijk had de dirigent als laatste werk gekozen: 'La reine des automobiles', een opwekkende mars van Lehmann.

Vrijdagmorgen vertrokken de automobilisten weer richting Woensdrecht: 'Zij reden van de Markt, waar zich een talrijke menigte had verzameld, af, vriendelijk afscheid nemende van de kennissen die zij zich in den korten tijd van hun verblijf hadden verworven. Ook de kijkers gaven blijk van

hunne sympathie voor de vreemde bezoekers, die dit blijkbaar zeer op prijs stelden.' Zo eindigde de automobielweek op Walcheren, waarbij de gasten als vorsten werden ontvangen. De inwoners hebben zich kunnen vergapen aan die prachtige stalen koetsen zonder paarden en de regenten, zoals toentertijd gebruikelijk was, hadden weer een paar onvergetelijke dagen.

J.H. Midavaine

Spoorwegverkeer tijdens de Tweede Wereldoorlog

“Räder müssen rollen für den Sieg”

Het spoorwegtraject van Vlissingen naar de Sloedam is slechts twaalf kilometer lang. Niettemin was het gedurende de Tweede Wereldoorlog van grote betekenis. Het vormde als het ware de navelstreng waarmee Walcheren met de rest van Nederland was verbonden. Ook voor het Duitse garnizoen was de spoorlijn van vitaal belang voor het vervoer van troepen, voorraden en post.

Welke gevolgen had de Duitse bezetting van mei 1940 voor de Nederlandsche Spoorwegen? Het kwam in het kort op het volgende neer. Onder Duits toezicht, maar met behoud van zelfstandigheid, bleef de NS het vervoer afwikkelen. De bezetter kreeg wel een stevige vinger in de pap: te Utrecht vestigden zich de Bahnbevoll-

mächtigte der Deutschen Reichsbahn bei den Niederländischen Eisenbahnen (Bbv) en de Wehrmachttransportkommandantur (TK).

Onder de Bbv ressorteerden twee Reichsbahnüberwachungsämter (Rüa), een te Amersfoort en een in Tilburg. Elk Rüa had een aantal Mutterbahnhöfe onder zich, onder Rüa Tilburg viel bijvoorbeeld Mutterbahnhof Roosendaal. Deze plaats voerde op haar beurt het beheer over de Zeeuwse lijn; Middelburg en Vlissingen waren Deutsche Aussenstellen.

Waar kreeg de NS op Walcheren in die jaren nu zoal mee te maken? Om te beginnen met het troepenvervoer. Dat verliep lang niet altijd gladjes. Ten behoeve van het Wehrmacht personeel was in vrijwel

De Wete 25e jaargang nummer 3 (juli 1996)